

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016–2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vendula Jasanská

**Nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení jako
bezpečnostní riziko společnosti**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2016–2017

BACHELOR THESIS

Vendula Jasanská

**Unemployment, Poorness and Social Exclusion as a Safety
Risk for Society**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 2. 2017

Vendula Jasanská, DiS.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Janě Neusarové, Ph.D. za poskytnuté cenné rady a za odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na nezaměstnanost, chudobu a sociální vyloučení jako sociální problém. V úvodní části jsou vymezeny základní pojmy nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení. Konkrétně je práce zaměřena na osoby, které jsou nezaměstnaností, chudobou a sociálním vyloučením ohroženy. V neposlední řadě bude popsána činnost Úřadu práce České republiky jakožto specializovaného orgánu státní správy směřující svou aktivitu k dosažení rovnováhy poptávky a nabídky po zaměstnání na trhu práce. Bude také podán přehled o uplatnění absolventů a jinak znevýhodněných osob na trhu práce v rámci Ústeckého kraje.

Závěr práce popisuje celkové shrnutí a hodnotí využívání dotačních projektů jako nástrojů přispívajících ke snížení bezpečnostních rizik spojených s nezaměstnaností, chudobou a sociálním vyloučením.

Klíčová slova

Aktivní politika zaměstnanosti, chudoba, nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, nezaměstnanost, pasivní politika zaměstnanosti, projekty EU, sociální politika, sociální vyloučení, Úřad práce České republiky.

Annotation

This bachelor thesis is focused on unemployment, poorness and social exclusion as a social problem. The introductory section contains explanation of basics terms such as unemployment, poorness and social exclusion. Concretely is this thesis focused on people who are threatened by those aspects. There are further described activities of the Labour Office of the Czech Republic as a specialized authority of state administration focusing its activities on achieving of balance between supply and demand for employment on labor market. The thesis also provides an overview about employment of graduates and otherwise disadvantaged people on the labor market in the region Ústí nad Labem.

End of the thesis contains overall summary and evaluates utilization of grant projects as an instrument for reduction of safety risks related to unemployment, poorness and social exclusion.

Keywords

Active employment policy, EU projects, instruments of active employment policy, Labour Office of the Czech Republic passive employment policy, poorness, social exclusion, social policy, unemployment.

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	10
1.1 Nezaměstnanost	10
1.1.1 Dělení nezaměstnanosti.....	11
1.1.2 Důsledky nezaměstnanosti.....	13
1.2 Chudoba	15
1.2.1 Měření chudoby	16
1.3 Sociální vyloučení.....	17
1.3.1 Hlavní subjekty pro boj proti sociálnímu vyloučení	19
2 NEZAMĚSTNANOST V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
2.1 Nezaměstnanost v regionech	20
3 CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.1 Skupiny ohrožené chudobou.....	24
4 VZTAH NEZAMĚSTNANOSTI, CHUDOBY A SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ	25
5 CHUDOBA A SYSTÉM SOCIÁLNÍ OCHRANY STÁTU.....	26
5.1 Sociální politika	26
6 PŘÍČINY A DŮSLEDKY VZNIKU BEZPEČNOSTNÍCH RIZIK.....	29
7 OPATŘENÍ A NÁSTROJE BOJE PROTI SOCIÁLNĚ RIZIKOVÝM JEVŮM	36
7.1 Aktivní politika zaměstnanosti	37
7.1.1 Nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti	39
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
SEZNAM ZKRATEK	51
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	52

ÚVOD

Téma bakalářské práce nese název: „Nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení jako bezpečnostní riziko společnosti“. Zmíněné téma si autorka zvolila, neboť je historicky i v současné době stále aktuální a stává se tradičním problémem jak v České republice, Evropě, tak i v ostatních zemích. Nezaměstnanost se týká každého člověka, jelikož může postihnout kohokoliv a kdykoliv. Každý z nás se může ocitnout bez práce a dostat se tak do tíživé situace, proto autorka pokládá za důležité vědět, kde hledat pomoc a jak lze danou situaci řešit. Cílem práce je na základě nastudované literatury a osobních zkušeností poukázat na problematiku nezaměstnanosti a na rizika s tím spojená a současně podat přehled o uplatnění znevýhodněných skupin osob, jako jsou mladí lidé do 29 let věku, absolventi bez praxe, lidé nad 50 let věku, osoby pečující o dítě do 10 let věku, nebo pečující o osobu blízkou, osoby se zdravotním postižením, osoby po výkonu trestu a osoby ohrožené sociálním vyloučením na trhu práce a následné snížení potenciálně nebezpečných rizik za pomoci nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti s využitím dotačních programů v rámci EU.

Motivací k napsání bakalářské práce je současné zaměstnání autorky, které je zaměřené na uplatnění absolventů na trhu práce, ale i její životní zkušenost při řešení ztráty zaměstnání.

V nedávné minulosti existovala v bývalé ČSSR pracovní povinnost a za trestný čin příživnictví byly odsouzeny osoby, které se soustavně vyhýbaly poctivé práci. Nezaměstnanost většina obyvatel znala jen z knih a ze škol jako něco nežádoucího, jelikož se v podstatě nevyskytovala. Rok 1989 bývá popisován jako revoluční rok, kdy změny, které se odehrály, výrazně ovlivnily českou společnost. Společenské změny, ke kterým došlo, byly jak pozitivní, tak i negativní. Při přechodu na tržní hospodářství nastala velká změna a s tímto novým systémem se začal objevovat pojem nezaměstnanost. V České republice se tak počet lidí bez práce dlouhodobě zvyšuje a mnoho lidí se ocitá na hranici chudoby. Nezaměstnanost je v tržním hospodářství přirozeným jevem, který však přináší určitá rizika.

Již zmíněná chudoba a s ní často spojená kriminalita je zátěž pro státní rozpočet z důvodů vyplácení podpory v nezaměstnanosti a dávek hmotné nouze, které bývají často zneužívány ze strany občanů, kteří pracovat nechťejí. Pracovat nepůjde i většina lidí za minimální mzdu, jelikož stejné peníze dostanou na sociálních dávkách.

Pak je zde ale i skupina lidí, kteří jsou nezaměstnaní, a ačkoliv si aktivně zaměstnání hledají, z nějakého důvodu je nikdo nezaměstná. Stát se snaží zmírnit dopady nezaměstnanosti za pomoci nástrojů a opatření aktivní i pasivní politiky zaměstnanosti, přičemž by tato snaha měla vést k pomoci obyvatelům vrátit se na trh práce.

Práce bude teoreticky zaměřena a koncipovaná jako přehledová.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

V této kapitole se autorka bude zabývat samotným pojmem nezaměstnanost, jejím dělením a důsledkům, které sebou nezaměstnanost přináší.

1.1 Nezaměstnanost

Dle Mareše není nezaměstnanost považována za vážný ekonomický či sociální problém, pokud se ovšem nestává masovou. *„Obvykle se vychází z faktu, že samotná existence nezaměstnanosti je vlastně přirozeným fenoménem a atributem svobodné společnosti, založené na tržním mechanismu a demokracii.“*¹

Nezaměstnanost lze definovat jako stav na trhu práce, kdy část obyvatelstva není schopna, nebo také ochotna hledat a najít si placené zaměstnání.

„Nezaměstnaní jsou lidé, kteří:

- *aktivně hledají práci a registrovali se u úřadu práce nebo v soukromých zprostředkovatelích práce, obracejí se s žádostmi o práci přímo na potenciální zaměstnavatele, využívají různé formy inzerce, podnikají kroky pro založení vlastní živnosti či firmy apod.;*
- *nepracují ani v placeném zaměstnání, ani nepodnikají;*
- *jsou připraveni k nástupu do práce, tj. jsou k dispozici v podstatě téměř okamžitě nebo později do 14 dnů.“*²

Nezaměstnanost není ovšem jen ekonomickým, ale kulturním i sociálním problémem.

Při vymezení pojmu zaměstnanost a nezaměstnanost je zapotřebí vycházet z pojmu obyvatelstvo, které se dělí na obyvatelstvo ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Termínem obyvatelstvo se rozumí obvykle soubor osob, které žijí na určitém území státu, kraje, okresu, obce či města.

¹ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, s. 10–11. ISBN 80-86429-08-3.

² HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 105. ISBN 978-80-7452-121-8.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je takové, které je zapojeno do pracovního procesu a získává tak prostředky pro zajištění své vlastní existence. Patří sem tedy ti, co práci mají, ale i ti, kteří, ne z vlastní viny, krátkodobě o práci přišli.

Mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo se řadí všichni ti, kteří pracovní činnost nerealizují, a tudíž nejsou do pracovního procesu zapojeni.

Může tomu tak být z důvodů, které v důsledku demografických či zdravotních determinant a problémů pracovat nemohou. Do této skupiny spadají děti, dlouhodobě nemocní, invalidé či staří lidé. V neposlední řadě jsou zde zahrnuti především lidé, kteří pracovat mohou, ale nechtějí.³

1.1.1 Dělení nezaměstnanosti

Nezaměstnanost lze dělit podle několika kritérií: příčiny vzniku, podle doby trvání a podle dobrovolnosti. Jejich charakteristické znaky budou popsány v dalších navazujících podkapitolách.

Podle příčiny vzniku

Strukturální nezaměstnanost, označovaná také za nezaměstnanost technologickou, je nerovnováhou mezi pracovní silou pohotovou pro práci a požadavky zaměstnavatelů po určitém typu práce. Na trhu práce dochází k vytváření skupin osob majících určitou kvalifikaci, disponujících zkušenostmi a znalostmi, ale tyto skupiny neodpovídají požadavkům na nová pracovní místa. Mohou se v ní dlouhodobě ocitnout i vysoce kvalifikovaní pracovníci, jejichž kvalifikace v důsledku změn výroby není již potřebná, a tudíž na trhu práce ztrácí smysl. Volná pracovní místa existují, ale nezaměstnaní nemají pro danou pracovní pozici dostatečnou kvalifikaci.⁴

„Cyklická nezaměstnanost je důsledkem krizové fáze hospodářského cyklu, ekonomické recese, zavírání podniků pro problémy odbytu či platební neschopnosti.“⁵
Poptávka po práci je zde ve vztahu k nabídce nedostatečná.

Sezónní nezaměstnanost se podobá cyklické nezaměstnanosti. Je spojená s daným přírodním cyklem (jaro, léto), charakteristická je především v zemědělství a stavebnictví,

³ SURYNEK, A. a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 230. ISBN 80-247-1705-0.

⁴ Tamtéž, s. 231.

⁵ HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 109. ISBN 978-80-7452-121-8.

kteřá se může projevit i ve službách spojených s cestovním ruchem. Společensky závažná je tam, kde situace pracujících závisí na sezónních výkyvech potřeby práce. Frikční nezaměstnanost tvoří lidé, kteří z určitých osobních důvodů mají zájem změnit zaměstnání. Je to období, které je specifické tím, že, se jednotlivec dobrovolně rozhoduje mezi opuštěním jednoho zaměstnání a nalezením druhého.

„Je pokládána za dynamizující faktor tržní ekonomiky, protože hledání nových (případně lépe placených) míst vede k přesunům pracovní síly tam, kde může být lépe využita (event. i lépe zaplácena).“⁶

Podle doby trvání lze nezaměstnanost členit na krátkodobou a dlouhodobou. Krátkodobá nezaměstnanost nepůsobí vážnější problémy. Dochází k ní, při působení vlivů, jako je hledání nového pracovního místa, změna zaměstnání, či uplatnění absolventů škol na trhu práce. Tito lidé neztrácejí pracovní návyky a kvalifikaci, jelikož si práci najdou v krátkém časovém úseku.

Dlouhodobou nezaměstnanost lze charakterizovat jako dobu bez zaměstnání delší než jeden rok. Časem se u jedince mění postoj k práci, při kterém se nový životní styl stává dobrovolnou nezaměstnaností. Dlouhodobá nezaměstnanost má nepříznivé dopady ekonomické i sociální. Vedou ke ztrátě sebeúcty, růstu napětí v rodině, depresím a dochází při ní i ke ztrátě motivace. Do skupiny nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností patří nekvalifikované pracovní síly, zdravotně postižení lidé, lidé s nízkým vzděláním či bez vzdělání, absolventi středních a vysokých škol, kteří hledají své první zaměstnání, starší lidé i ženy.⁷

Negativně dlouhodobá nezaměstnanost působí i na zaměstnavatele, může začít pochybovat o motivaci pracovníka a jeho odborných kvalitách, když je delší období bez práce. Z toho plyne jen velmi malá ochota firem takového člověka zaměstnat.

Podle dobrovolnosti

Hovoříme-li o nezaměstnanosti, je nutné se zmínit i o tzv. nepravé nezaměstnanosti. Ta je tvořena lidmi, kteří jsou sice nezaměstnaní, ale práci si nehledají, nebo ji odmítají. V plném rozsahu se naopak snaží vyčerpat nárok na podporu v nezaměstnanosti. Dále

⁶ HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 108. ISBN 978-80-7452-121-8.

⁷ Tamtéž, s. 120.

sem patří i lidé, kteří se zaregistrují na úřadu práce jako nezaměstnaní, ale pracují nelegálně.

Dobrovolnou nezaměstnanost volí jedinci, kteří si hledají práci za vyšší mzdu, než která je na trhu práce nabízena. Upřednostňují volný čas před konáním práce. Dalším důvodem může být dojíždění za prací nebo jim prostě vyhovuje být po určitou dobu bez zaměstnání.⁸

Mezi alternativní příležitosti patří podpora v nezaměstnanosti, která je-li nízká a doba poskytování krátká, více motivuje lidi k tomu, aby si rychleji našli nové zaměstnání.

„Pokud by trh práce byl dokonale konkurenční, pak by utváření rovnováhy dospělo k řešení, kdy nezaměstnanost by byla pouze dobrovolná, neboť rovnováha trhu (vyrovnání nabídky s poptávkou) nastává v situaci, kdy část ekonomicky aktivního obyvatelstva je nezaměstnaná. Budeme-li přesně interpretovat nabídkovou křivku, pak ale platí, že jsou to ti, kteří jsou ochotni pracovat (proto tvoří nabídku práce), ale pouze při vyšší mzdě.“⁹

Nedobrovolná nezaměstnanost nastává v situaci, kdy si nezaměstnaný práci hledá, akceptuje i takovou mzdu, kterou trh nabízí, ale přesto si práci nemůže najít. Postihuje i jedince, kteří nemají dobré alternativní příležitosti, jelikož je pro ně rekvalifikace, nebo nalezení jiného způsobu obživy obtížné. Příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti se může stát i uzákoněná minimální mzda, a to zejména u málo kvalifikovaných profesí, kde bývají mzdy nízké.

1.1.2 Důsledky nezaměstnanosti

Důsledky nezaměstnanosti se mohou prohlubovat i působením dalších faktorů, jako jsou globalizace, prekarizace práce, legislativa, tlak odborů a v neposlední řadě i náhrada lidí za stroje.

Nástup globalizace s sebou nese také značná rizika vedoucí k nezaměstnanosti. Jedná se o jev, kdy se kapitál řízený nadnárodními společnostmi začne přesouvat do jiných regionů za levnou pracovní silou a jinými výhodami lákající zahraniční investory,

⁸ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*, Praha: Grada Publishing, 2002, s. 65–66. ISBN 80-247-9006-8.

⁹ Tamtéž, s. 65–66.

např. daňové úlevy, budování vlastních provozoven v již připravených průmyslových zónách.

Prekarizace práce je považována za jeden z důsledků globalizace a je označována za nestandardní druh zaměstnání, který se v posledních letech stal fenoménem na pracovním trhu. Neplnohodnotné zaměstnání se dříve zdálo být řešením nezaměstnanosti, v současnosti se ale prekarizace práce nehodnotí pozitivně, jelikož vede ke zbavení sociální a finanční stability jedince nesoucí pro pracovníky vysokou míru nejistoty stálosti zaměstnání, absenci její ochrany, ale i hrozby okamžité ztráty, bez možnosti nároků. *„Prekarizace práce je tak i cestou k dalšímu znejistění zaměstnání již nejen dělnických vrstev, ale stále častěji i rostoucího podílu středních vrstev. V horším případě k jejich cestě k chudobě a sociálnímu propadu.“*¹⁰

Dalším faktorem, který je třeba zmínit, je legislativa. Díky vysoce nastaveným sociálním podporám dobrovolnou nezaměstnanost umocňuje. Demotivující systém vyplácení sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti dnes řada nezaměstnaných nepovažuje za provizorní dávku hmotné nouze, ale za pravidelný zdroj příjmu.

Odbory a kolektivní vyjednávání formou kartelu mohou díky své síle donutit zaměstnavatele ke zvýšení mezd, což může vést k propouštění některých vlastních zaměstnanců z důvodu pokrytí zvýšených mezd.

Proto zde hraje velkou úlohu vzájemná dohoda mezi odbory a zaměstnavateli vedoucí ke schopnosti objektivní analýzy situace, aby nedocházelo k poškozování zájmu, jak na straně zaměstnavatele, tak na straně zaměstnance.

Další z mnoha příčin je náhrada lidí za stroje, protože stroje jsou levnější a modernější. Různé mechanické stroje i programy začínají nahrazovat lidi na mnohých pozicích.

Stroje neodmlouvají, nejsou nemocné a nemají žádná práva a navíc ještě pracují čtyřicet hodin denně. Člověk vyžaduje i další náklady, nejen samotný plat. Kromě povinného sociálního a zdravotního zabezpečení přichází v úvahu i možný úraz v zaměstnání, případné krádeže, poškozování a emoční nestabilita, která se bezesporu může výrazně podílet na horší pracovní efektivitě.

¹⁰ HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 110. ISBN 978-80-7452-121-8.

Zákon o minimální mzdě – je-li minimální mzda umístěna nad tržní cenou, vzniká tak přebytek nabídky nad poptávkou a někteří nezaměstnaní pracovní místo nezískají.

Jak již bylo výše uvedeno, nezaměstnanost je ekonomickým, kulturním, ale i sociálním problémem. Vážným ekonomickým problémem je dlouhodobá nezaměstnanost, kdy nezaměstnaný je bez práce déle než jeden rok, a to především proto, že jeho návrat na pracovní trh je pak velmi obtížný.

Pro dlouhodobě nezaměstnaného jedince je to výrazná stresogenní situace. Její vlivy se mohou následně odrazit na jeho emocionálním, zdravotním, psychickém stavu, na vztazích v rodině. V důsledku ztráty pracovní identity může jedinec nabýt pocit, že ztrácí i sám sebe (identitu osobní).

„Nejhorším důsledkem, který minimalizuje šance na znovuzískání zaměstnání, je pak to, že zejména v případě dlouhodobé či opakované nezaměstnanosti, případně kumulace nezaměstnanosti a prekarizované práce v rodině může dojít až ke ztrátě pracovních návyků, pracovní motivace, etiky práce. V případě mladých absolventů škol může dokonce dojít k tomu, že se podobné návyky, motivace a etika nevytvoří.“¹¹ A tím je pak velmi snížen návrat do plnohodnotného zaměstnání.

1.2 Chudoba

Dalším pojmem, který s nezaměstnaností také souvisí, je chudoba. Proto jsou v této kapitole popsány její charakteristické znaky a měření hranice chudoby.

Nejstarší a současně nejodolnější sociálně politický problém je chudoba. Chudobu lze charakterizovat jako sociální status člověka. Vyznačuje se hmotným nedostatkem, který nezajišťuje člověku základní podmínky pro důstojný život, při kterém by mohl uspokojit nejzákladnější lidské potřeby.

Chudoba je pro sociální politiku a pro politiku obecně mimořádně významným jevem. Vztah k chudobě, nástroje, kterými se řeší její existence a dopady, spotřeba prostředků, které se přerozdělují k jejímu potlačení, jsou hlavním měřítkem pro odlišení

¹¹ HAVLÍK, R. Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 120. ISBN 978-80-7452-121-8.

jednotlivých sociálních doktrín. Rozdělit chudobu lze podle řady kritérií. Nejčastěji zobecnovaný koncept je dělen do protikladné dvojice kategorií absolutní či relativní.¹²

„Absolutní chudoba je spojována s nedostatkem prostředků k uspokojení základních potřeb – žít delší dobu pod absolutní hranicí chudoby znamená přímé ohrožení života. Koncept absolutní chudoby je tedy primárně založen na představě o minimálně životní úrovni, zaručující osobám jen pouhé fyziologické přežití a nic víc.“¹³

„Relativní chudoba je založena na porovnání standardu chudých a těch, kdo chudí nejsou. Zdroje chudých jedinců, rodin či sociálních skupin jsou tak výrazně pod standardy dané společnosti, že je de facto vylučují z životních zvyklostí a aktivit na úroveň těchto standardů vázaných.“¹⁴

Boj s chudobou je velmi problematický. Velkým problémem je vznik závislosti na sociálních dávkách a na nedostatku peněz. Chudoba narušuje základní principy, na kterých je tato civilizace budována. Je často spojena s vyloučením jedinců i celých sociálních skupin.¹⁵

1.2.1 Měření chudoby

Pro boj s chudobou má nepostradatelný a zásadní význam její měření. Míra chudoby je v různých zemích odlišná. Diametrální odlišení je však mezi zeměmi vyspělými a rozvojovými. Míra chudoby odráží stav společnosti, v jaké se nachází a je velmi složité stanovit objektivní kritéria. Vyspělé země se snaží stanovit určitý standard, který by si mohl dovolit každý. Chudší země si něco takového dovolit nemohou. Pro měření chudoby se používají v zásadě dvě metody. Jedná se metody normativní a relativní.

Metoda relativní je nejrozšířenějším posuzováním míry chudoby. Stanovuje úroveň příjmu ve vztahu k dosahovanému příjmu v dané zemi. Občané, kteří mají příjem pod touto hranicí, jsou považováni za chudé a mají nárok na sociální pomoc.

Metoda normativní spočívá v tom, že stanoví minimální přijatelný spotřební koš, který se vyjádří v penězích. Do tohoto pomyslného koše lze zahrnout např. náklady na výživu, osobní potřeby denního života, šatstvo a náklady na ubytování a vybavení

¹² KREBS, In: PRINCOVÁ, K. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. 1. vyd. Olomouc: Caritas, 2012, s. 8. ISBN 978-80-87623-04-6.

¹³ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, s. 112. ISBN 80-85850-61-3.

¹⁴ Tamtéž, s. 111.

¹⁵ Tamtéž, s. 208.

domácnosti a v přiměřeném rozsahu styk s okolím a účast na společenském životě. Tato výše je pak hranicí příjmu, pod níž nastává stav chudoby. Stanovení této výše je však velmi náročné, podléhá řadě vlivů a jen velmi pomalu reaguje na změny ve společnosti. Tato metoda je velmi společensky citlivá, dá se polemizovat o nezbytnosti té či oné potřeby a o možnosti její náhrady.¹⁶

Chudoba přináší sociální izolaci a stav nouze. Rozlišujeme dvojí stav nouze, a to stav hmotné nouze a stav sociální nouze.

Stav hmotné nouze je situace, v níž se nachází občan, kdy jeho základní podmínky nejsou zabezpečeny dostatečnými příjmy a není schopen vlastním úsilím, nebo za pomoci své rodiny tyto prostředky zajistit. Nejčastěji vzniká ztrátou zaměstnání, nemocí, stářím a nízkým příjmem. Sociální pomoc, která řeší stav hmotné nouze, je doplněním peněžních, nebo věcných dávek.

Stav sociální nouze je situace jedince, který pro nízký věk, zdravotní stav, dysfunkci rodiny, absence sociálního zázemí, ohrožení vlastních zájmů jinou osobou není schopen zabezpečovat své základní, životní a sociální potřeby.

Sociální pomoc, která řeší stav sociální nouze, je kvalifikovaná pomoc sociálních služeb, která jim nahradí chybějící soběstačnost. Izolace neboli vyloučení je jedním z nejzávažnějších faktorů pro vývoj občanské společnosti.

1.3 Sociální vyloučení

V této části je věnována pozornost problematice sociálního vyloučení, kde jsou popsány hlavní subjekty pro boj proti sociálnímu vyloučení.

„Sociální vyloučení má často charakter sociální izolace, což na jedné straně vede k anomické situaci ve smyslu těchto osob ve smyslu Mertonova pojetí anomie (Merton, 1957) jakožto napětí mezi kulturními cíli a hodnotami společnosti a nemožností dosáhnout jich legální cestou.“¹⁷

Sociálně vyloučenými se stávají jednotlivci i skupiny osob, které nemají přístup ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit

¹⁶ HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016, s. 89. ISBN 978-80-7452-121-8.

¹⁷ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, s. 166. ISBN 80-85850-61-3.

společnosti. Obecně nelze chudobu označit jako výchozí faktor, který vede k sociálnímu vyloučení, jelikož ne všichni chudí musí být sociálně vyloučení, a také ne všichni sociálně vyloučení musí být chudí. V České republice je ale nejčastěji spojováno sociální vyloučení právě s chudobou a nízkými příjmy. Dalšími faktory jsou pak diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky.

Na sociální vyloučení lze nahlížet jako na:

- 1) redistribuční, zdůrazňuje sociální vlivy, které tento jev vyvolává a zaměřuje se na osoby žijící v chudobě;
- 2) etický, zdůrazňuje chování a morální úpadek celých sociálních skupin, které se ocitly v sociálním vyloučení;
- 3) integrační: vyloučení z trhu práce.¹⁸

Sociální vyloučení je jedním z největších problémů České republiky. V současnosti se projevuje vznikem sociálně vyloučených lokalit – ghett.

V sociálně vyloučených lokalitách se vyskytuje vyšší míra kriminality. Důvodem je především koncentrovaný výskyt jevů souvisejících s životem v sociálním vyloučení. Kriminalita v sociálně vyloučené lokalitě má často latentní podobu. Na druhé straně obyvatelé sociálně vyloučených lokalit jsou častým cílem nenávistných projevů, a to především z řad příznivců krajní pravice.

Další ze sociálně vyloučených skupin jsou bezdomovci. Za bezdomovce lze označit osobu, která dlouhodobě nemá možnost využívat nějaké přístřeší. Tento jev se projevuje především v odlehlejších částech velkoměst a nese spolu s dalšími negativními faktory známky sociální izolovanosti a sociálního strádání.

Bezdomovci nejsou, na rozdíl od sociálně žijících ve vyloučených lokalitách, žadatelé uplatňující svůj nárok.

¹⁸ VARIANTY SOCIÁLNÍ EXKLUZE. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/35-socialni-exkluze>

1.3.1 Hlavní subjekty pro boj proti sociálnímu vyloučení

V této části jsou vymezeny hlavní subjekty, které bojují proti sociálnímu vyloučení:

- Agentura pro sociální začleňování;
- Ministerstvo práce a sociálních věcí;
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- nevládní organizace;
- obce;
- policie;
- školská zařízení;
- úřady práce;
- zaměstnavatelé;
- vlastníci bytů;
- občané.

2 NEZAMĚŠTNANOST V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole se bude autorka zabývat nezaměstnaností v České republice. Bude stručně popsán vývoj od roku 1989 se spojením s nezaměstnaností současnou.

Spolu s transformací ekonomiky po roce 1989 se začíná v tehdejší společnosti vyskytovat fenomén nezaměstnanosti. Před rokem 1989 neexistovala v České republice žádná oficiální nezaměstnanost. Vývojem ekonomické transformace dochází postupně k nárůstu nezaměstnanosti. Tento nárůst nebyl nijak dramatický a dlouhou dobu se míra nezaměstnanosti v České republice řadila k nejnižším v Evropě. Postupný růst nezaměstnanosti dosáhl vrcholu v roce 1999 až 2000, kdy přesáhla hranici 10 %. Po roce 2000 růst nezaměstnanosti opět zpomalil v důsledku růstu průmyslové výroby, a to především automobilové. Po začlenění České republiky do EU v roce 2004 a otevření pracovního trhu vzrostla obava s růstem nezaměstnanosti. Avšak k nijak výraznému navýšení nedošlo. V období recese v letech 2008 až 2009 vzrostla míra nezaměstnanosti o necelé 3 %, a tak se nenaplnily oprávněné obavy.¹⁹

Dle tiskové zprávy Úřadu práce ČR ze dne 9. 1. 2017 nezaměstnanost k 31. 12. 2016 činila 5,2 %, což je téměř o 72 tisíc nezaměstnaných méně než v roce předcházejícím. Od roku 2008 se tak jedná o nejnižší prosincovou hodnotu. K tomuto datu je vykazováno 381 373 uchazečů o zaměstnání – počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání byl 360 170 a počet volných pracovních míst 132 496. V mezinárodním srovnání činila míra nezaměstnanosti, dle EUROSTATU k říjnu 2016, 3,8 %. Česká republika se tak řadila mezi země s nejnižší mírou nezaměstnanosti v celé EU. V evidenci byli nejčastěji uchazeči o zaměstnání s nízkou kvalifikací. Převážně uchazeči se základním vzděláním, s nedokončeným a středním odborným vzděláním, výučním listem nebo se středním vzděláním s maturitou.²⁰

2.1 Nezaměstnanost v regionech

Nezaměstnanost v České republice na regionální úrovni vykazuje značné rozdíly. Dlouhodobě nejnižší míru nezaměstnanosti vykazuje Praha, naopak nejvyšší Ústecký,

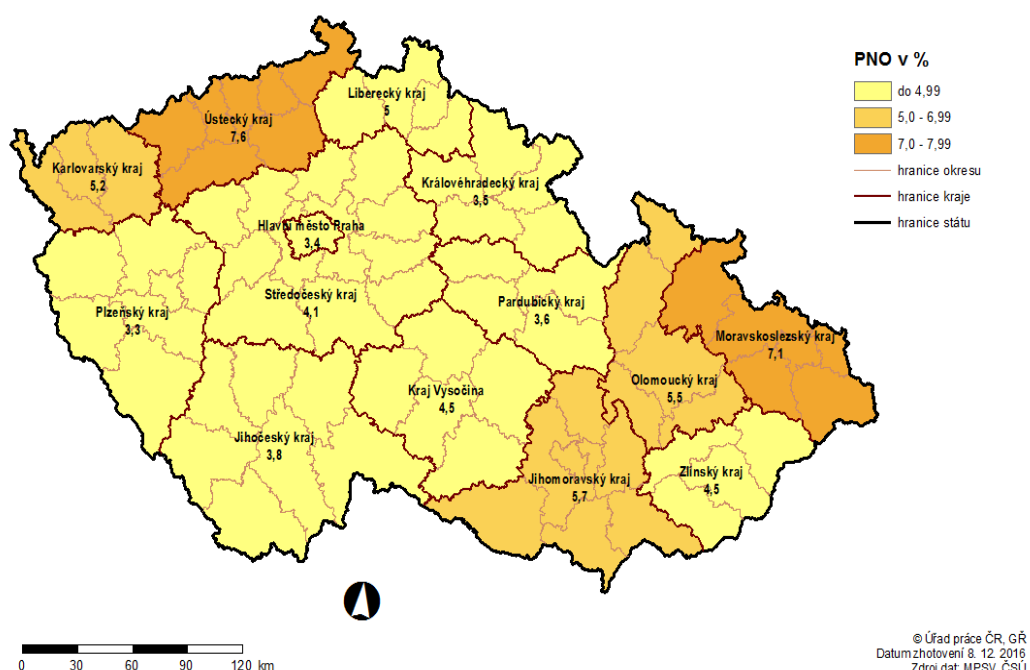
¹⁹ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 322–323. ISBN 978-80-7357-585-4.

²⁰ ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrovaný portál MPSV*. [online]. [cit. 2017-2-1]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz/2017/01/2017_01_09_tz_nezamestnanost_prosinec_2016.pdf

Moravskoslezský nebo Jihomoravský kraj. Velký podíl na tomto stavu má především útlum těžkého a textilního průmyslu, zemědělství a omezení těžby uhlí v některých regionech. Při pohledu na jednotlivé kraje se ukazují také značné rozdíly míry nezaměstnanosti na úrovních obcí. V regionech, které se potýkají s dlouhodobou vysokou mírou nezaměstnanosti, tak vzniká problém ohrožení obyvatel sociální exkluzí.

Obrázek 1: Podíl nezaměstnaných osob k 30. 11. 2016

**PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB (PNO) NA POČTU OBYVATEL
v krajích České republiky k 30. 11. 2016**

Zdroj:²¹

Dalším důležitým faktorem nezaměstnanosti v České republice je kvalifikovanost daná vzděláním a praktickými zkušenostmi. Nejvyšší počet nezaměstnaných tvoří právě lidé bez vzdělání, nebo pouze se základním vzděláním. Jejich uplatnění na trhu práce je zpravidla velmi problematické. Naopak pro nedostatek pracovních zkušeností mohou mít problémy s uplatněním na trhu práce také absolventi vysokých škol. Zvyšováním úrovně vzdělání především mladé generace přináší významný podíl ke snížení nezaměstnanosti.

²¹ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Měsíční statistika nezaměstnanosti*. [online]. [cit. 2017-1-22]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/download>

Řešení problematiky vzdělanosti je však dlouhodobou záležitostí. V současné době přetrvávají velké rozdíly v úrovni vzdělání v jednotlivých regionech.

Často diskutovanou otázkou spojenou s nezaměstnaností je zaměstnávání cizinců. V České republice se po vstupu do EU a otevření pracovního trhu zvyšuje počet cizinců a tvoří významnou část pracovní síly. Z hlediska regionu se nejvíce cizinců koncentruje v „bohatších regionech“, jako je Praha a Středočeský kraj. Dále pak v příhraničních regionech zejména Moravskoslezském, Jihomoravském či Plzeňském kraji. Zahraniční pracovníci z velké části obsazují pracovní místa, o která není ze strany domácích pracovníků zájem, nebo pozice, kde pracovní síla zcela chybí, zejména pak ve zdravotnictví. Lze tedy usoudit, že zaměstnávání cizinců nemá nijak zásadní dopady na míru nezaměstnanosti v ČR.²²

Částí společnosti je zaměstnávání cizinců vnímáno jako negativní. Avšak při dnešním pozitivním ekonomickém vývoji může mít absence pracovní síly v některých odvětvích za následek nezájem investorů vstupovat na český pracovní trh. Z tohoto důvodu lze usoudit, že zaměstnávání cizinců může mít v budoucnu spíše vzrůstající tendenci.

²² HOLANOVÁ, T. *Aktuálně. cz* [online]. © 1999–2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/kolik-v-cr-pracuje-cizincu-vlastne-nevime-priznavaji-urady/r~97cca5e0f25f11e4994f002590604f2e/>

3 CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole bude věnována pozornost chudobě jako komplexnímu a složitému pojmu, který je v současné době považován za jeden z nejvýraznějších problémů globalizovaného světa a v neposlední řadě budou dále popsány i skupiny ohrožené chudobou.

Na chudobu v naší socialistické minulosti bylo nahlíženo jako na jev, který se podařilo vymýtit ze společnosti a tehdejší socialistické zřízení si toto připisovalo jako jeden z úspěchů té doby. Obrovský pokles míry chudoby, ve srovnání s předválečným obdobím, opravdu nastal, nelze však říci, že úplně. V jisté míře, ač minimální, zde chudoba nepochybně existovala. Problém chudoby se oficiálně do naší společnosti vrací po roce 1989. Její zvýšení je spojeno s výraznými změnami životních podmínek lidí, liberalizací cen, zvýšením životních nákladů, diferencovaného mzdového vývoje a především vznik dosud neznámého jevu nezaměstnanosti.

Je důležité připomenout, že po roce 1989 v české společnosti v souvislosti s akceptací tržních principů ekonomiky došlo a stále dochází ke změnám, které chudobu výrazně ovlivňují. Nejde jen o zmíněnou diferenciaci mezd a celkových příjmů, nejistoty zaměstnání a růstu životních nákladů. Naše společnost se stala demokratickou s tržní ekonomikou a v souvislosti s tím se objevují do té doby často skryté sociální problémy, které dřívější režim razantně potlačoval (postih příživnictví, potulky, povinnost být zaměstnán).²³

Přestože Česká republika patří dlouhodobě k zemím s nejnižší mírou chudoby, je tento problém vnímám jako jeden ze zásadních problémů současnosti a stát je nucen vynakládat pro boj s chudobou nemalé prostředky. Neexistuje zde extrémní chudoba, jedná se spíše o stav finanční nouze. Pod hranicí příjmové, tedy objektivní chudoby žije v České republice téměř 10 % obyvatel. Zatímco výskyt subjektivní chudoby se podle různých průzkumů dotýká hranice až 30 %.²⁴

²³ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 133. ISBN 978-80-7357-585-4.

²⁴ ČESKÉ NOVINY. *Pod hranici příjmové chudoby*. [online]. © 12. 05. 2016 [online]. [cit. 2017-2-1]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/csu-pod-hranici-prijmove-chudoby-zije-9-7-obyvatel-cr/1349116>

3.1 Skupiny ohrožené chudobou

Mezi chudobou ohrožené skupiny v České republice patří nejčastěji nezaměstnaní, zejména bez vzdělání, osamělé matky s dětmi, staří a osamělí důchodci. Spolu s migrací, ať už legální či nelegální, vzniká další skupina ohrožená chudobou, a tou jsou migranti. Ti bývají často znevýhodňováni na trhu práce a jejich integrace do společnosti bývá velmi složitá. Naopak nejméně trpí chudobou bezdětné páry a lidé s vyšším vzděláním.

Jak už bylo řečeno, pro boj s chudobou v České republice stát vynakládá nemalé prostředky. Poměrně vysoká (ne však dokonalá) kvalita a efektivita sociálních transferů řadí Českou republiku dlouhodobě mezi státy s nejnižší mírou chudoby. Je však zapotřebí v nemalé míře věnovat pozornost prevenci této oblasti. Chudoba v ČR začíná být problémem několika generací a tendence tohoto problému budou spíše vzrůstající.

„Proto při řešení chudoby v ČR se nelze spoléhat jen na institut životního či existenčního minima. Kromě důrazu na prevenci vzniká souběžně i potřeba chudobu soustavně analyzovat, přesněji ji mapovat, posoudit její rozměr a hloubku, ochotu a možnosti chudobu překonávat a nalézt potřebná řešení nejen formou dávek, ale i sociálních služeb.“²⁵

Za ohnisko při prohlubování rizika chudoby lze považovat nezaměstnanost, a to především nezaměstnanost dlouhodobou, kde je primární, aby stát začleňoval lidi na trh práce. Významnou roli v tom musí bezesporu sehrát vzdělávací systém, jelikož trh práce se stále zdatelněji orientuje na nabídku pracovních míst, která vyžadují vysokou kvalifikaci.²⁶

²⁵ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 133. ISBN 978-80-7357-585-4.

²⁶ Tamtéž, s. 135.

4 VZTAH NEZAMĚŠTNANOSTI, CHUDOBY A SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

V této kapitole bude popsán vztah mezi nezaměstnaností, chudobou a sociálním vyloučením a poukázání na ty občany, kteří jsou těmito fenomény – riziky – nejvíce ohroženi.

Mezi nejvýznamnější faktory, které ovlivňují míru chudoby a sociálního vyloučení, patří nezaměstnanost. Dlouhodobá nezaměstnanost, nízký příjem a nízká kvalita zaměstnání vedou často k trvalé chudobě a snižují sociální pozici ve společnosti. Dlouhodobě nezaměstnaní ztrácejí kvalifikaci, pracovní návyky, sebedůvěru, sebeúctu a ti, co mají dlouhodobě nízký příjem, jsou ohroženi rizikem sociální izolace.²⁷

Jedním z rizik sociální exkluze je vznik sociálně vyloučených lokalit – ghett. Míra nezaměstnanosti v těchto lokalitách dosahuje 90 až 100% hranice. Tento dlouhodobý vztah přináší vedle materiálních důsledků, tedy chudoby, také sociální a psychické důsledky. Ty ve značné míře ovlivňují možnost uplatnění na trhu práce. Na nezaměstnanost u obyvatel vyloučených lokalit můžeme tedy nahlížet jako na faktickou nezaměstnanost.

Ani začleněním obyvatel vyloučených lokalit na trh práce se často nedaří vymanit ze sociálně vyloučeného prostředí. Tito obyvatelé vykonávají především krátkodobé, sezónní práce s nízkým výdělkem a nejistou dobou trvání. Tento jev vzniká v důsledku nízkého vzdělání a nízké kvalifikace. Zvýšené riziko chudoby a sociálního vyloučení představují také etnické menšiny, jejichž přístup na trh práce bývá často velmi komplikovaný. V České republice se ve velké míře jedná o romskou komunitu. Veřejný diskurs týkající se právě romských lokalit je velmi citlivou, problematickou a často zpolitizovanou otázkou vzbuzující velké emoce.

²⁷ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 139. ISBN 978-80-7357-585-4.

5 CHUDOBA A SYSTÉM SOCIÁLNÍ OCHRANY STÁTU

V této kapitole se autorka bude zabývat oblastmi sociální politiky České republiky, jejím systémem, nástroji a to zejména těmi, které jsou nejefektivnější v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

5.1 Sociální politika

Sociální politiku lze charakterizovat jako soubor aktivit, nástrojů a opatření, jejichž smyslem je reakce na sociálně nepříznivé události, jako jsou stáří, nemoc, invalidita, nezaměstnanost a chudoba. Soubor těchto legislativních norem dělí sociální politiku na aktivní a pasivní.

Aktivní opatření se zaměřují na řešení již vzniklých sociálních problémů. Pasivní opatření usilují o prevenci vzniku sociálních událostí.

Sociální politika České republiky působí v oblastech:

- zdravotní politiky;
- vzdělávací politiky;
- bytové politiky;
- politiky zaměstnanosti;
- rodinné politiky.

Systém sociální politiky České republiky spočívá na třech pilířích:

- **Sociální pomoci formou dávek**, které mají pomoci dorovnat příjem domácnosti, rodiny či jedince na úroveň existenčního minima.
- **Sociální podpoře formou dávek**, které mají za cíl pomoci zadržet pokles životní úrovně způsobené vymezenými stavy a událostmi.
- **Sociální pojištění formou dávek** pojištěncům dříve jim placeného pojištění a z příspěvků dalších subjektů např. zaměstnavatelům.²⁸

Životní minimum je kritériem pro poskytování sociálních dávek a stanovování jejich výše. Společensky stanovená hranice příjmů, zajištění výživy a základních osobních potřeb, pod níž nastává stav hmotné nouze.

²⁸ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, s. 201. ISBN 80-85850-61-3.

Existenční minimum je minimální hranice příjmů nezbytná k zajištění výživy a základních potřeb umožňující přežití. Pod hranicí existenčního minima nastává ohrožení samotné existence člověka. Právní úprava pro životní a existenční minimum je v zákonu č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.²⁹

Hlavním nástrojem sociální politiky České republiky je sociální ochrana státu. Formy sociální ochrany státu jsou:

- **sociální dávky** – dávky sociální podpory a sociální pomoci;
- **sociální služby** – služby poskytované ambulantně v jejich přirozeném prostředí;
- **sociální azyly** – rezidenční služby pro případ ztráty domova.

Problematiku chudoby a sociálního začlenění obyvatel do společnosti řeší sociální začleňování. Zajišťuje účast v zaměstnání a rovného přístupu ke všem zdrojům, právům a službám. Pomáhá nejvíce zranitelným skupinám.

Sociální začleňování a vymýcení chudoby má dva rozměry:

- **Vertikální** pochází od individuální úrovně jedince, jeho rodiny přes obec a kraj až na úroveň orgánu státní správy.
- **Horizontální** řeší resorty práce a sociálních věcí, zdravotnictví, školství, financí, místního a bytového rozvoje, kultury, bezpečnosti a lidských práv.³⁰

„Agentura pro sociální začleňování je jedním z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR a spadá do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Agentura funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcím, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

Pomáhá obcím a městům při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na tyto postupy.

Propojuje přitom místní subjekty (města a obce a jejich úřady, ale také neziskové organizace, školy a školská zařízení, úřad práce, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.

²⁹ ODBOR 99. *Životní a existenční minimum* [online]. 28. 11. 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

³⁰ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 176. ISBN 978-80-7357-585-4.

*Spolupracuje s ministerstvy, přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.*³¹

Pomáhá řešit problematiku v oblastech bydlení, prevence kriminality, rodiny a zdraví, vzdělání a v největší míře problematiku nezaměstnanosti. K pomoci v těchto oblastech používá několik nástrojů.

- **Lokální partnerství**, při němž se setkávají zástupci samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů zúčastňovaných v procesu sociálního začleňování v obci.
- **Situační analýzy** shrnují stav lokalit a potřeby jejich obyvatel. Analýzy tvoří základ pro přípravu strategického plánu.
- **Strategické plány** jsou závazné rozvojové dokumenty. Na přípravě se podílejí všichni členové lokálních partnerství. Obsahují souhrn potřeb lokalit, návrhy konkrétních opatření a projektů.
- **Projektové poradenství** poskytuje poradenství pro čerpání prostředků z Evropských fondů všem partnerům v lokálním partnerství.³²

Agentura pro začleňování při své dobré funkci výrazně zvyšuje efektivnost sociální ochrany státu. Napomáhá k vytvoření týmu lidí, profesionalizaci aktérů a k sjednocování nástrojů na danou problematiku.

³¹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Agentura pro sociální začleňování* © 2017. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-agenture>

³² AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Agentura pro sociální začleňování* © 2017. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nastroje-asz>

6 PŘÍČINY A DŮSLEDKY VZNIKU BEZPEČNOSTNÍCH RIZIK

Další významnou kapitolou jsou bezpečnostní rizika (jejich příčiny a důsledky), která vznikají v důsledku sociálních rizik, jako jsou chudoba a sociální vyloučení, proto se autorka těmito riziky v této části bude zabývat.

Mezi tato rizika lze zařadit revoluce, vzpoury, nepokoje, ilegální migrace, pozitivní diskriminaci – rasismus, zneužívání sociálních dávek a kriminalitu.

Revoluce, vzpoury

Chudoba vede k pocitu nespravedlnosti, a ta se může stát zásadní ideou revolucí, vzpour a nepokojů. Mohou být politicky nebo etnicky motivovány. Chudobu, nebo jen strach z ní, lze snadno proměnit v revoluční myšlenku. Příkladem může být Velká francouzská revoluce 1789, kde jednu z hlavních rolí hrála právě chudoba.

Vysoká nezaměstnanost a chudoba vedla také k nástupu nacismu v Německu v třicátých letech minulého století v období hospodářské krize. Adolf Hitler získal politickou moc Národně sociální strany zejména podporou nezaměstnaných dělníků a jejich rodin. Vyvrcholením těchto událostí ve světovou válku a její katastrofální následky si připomínáme dodnes. V dnešních konfliktech, jako je Ukrajina, Sýrie nebo Libye hraje také svou roli chudoba, nebo alespoň obava z ní.

Nepokoje

Formy občanského nepořádku, vlny protestů, včetně projevů násilí, ve velké míře tvořené skupinami, které se bouří z důvodů pocitů nespravedlnosti, bezpráví a křivdy páchané na nich samých jsou označovány jako nepokoje. Občanské nepokoje mohou vznikat jak ze strany chudých, vyloučených, tak ze strany majoritní většiny společnosti. Velmi často dochází k nepokojům obou stran navzájem. Jedna vzniká v reakci na druhou. Mohou se také střetávat strany, které mají odlišný názor na danou problematiku a nejsou přímo aktéry dění. Střet názorů na danou problematiku chudoby a sociálního vyloučení zneužívají ve svůj prospěch radikální, nebo dokonce extremistické skupiny, které často záměrně zkreslují nebo zveličují skutečnosti, a ty jsou přenášeny na celé skupiny. Jejich prostřednictvím se zviditelňují a snaží se získat svůj vliv a v případě politických stran jejich hlas ve volbách a tím politickou moc.

Stále narůstající kriminalita v sociálně vyloučených oblastech ve Šluknovském výběžku byla spouštěcím mechanismem pro vznik řady demonstrací, které později přerostly v občanské nepokoje. Právě tuto situaci se zde snažila využít radikální politická strana. Její úspěch nebyl nijak významný a většina zúčastněných se od této strany distancovala.

Na závěr lze s jistotou říci, že toto riziko je pro celou společnost velice nebezpečné. Při pohledu do minulosti lze vyčíst, že tato rizika byla mnohdy podceňována, ovšem jejich následky byly v mnoha případech fatální. Nezbyvá, než se poučit a uvědomit si, jak nebezpečná pro společnost jsou.

Migrace

Jednou z dalších forem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení je migrace. V současné době je migrace závažným problémem a je doprovázená mnoha bezpečnostními riziky. Obyvatelé chudých zemí, často s vidinou zbohatnutí, opouštějí svou zemi, aby se integrovali do nové společnosti. Tato integrace se vlivem, například odlišné kultury, náboženství a víry, nemusí vždy dařit, a to může vést v extrémním případě k radikalizaci a násilí. Konflikty současné doby, jako jsou především Sýrie a Libye, jsou doprovázeny mohutnou migrační krizí. Tuto krizi označujeme jako uprchlickou, avšak velký počet migrantů-uprchlíků zneužívá tuto situaci k ekonomické migraci. Nedosáhnou-li na status uprchlíka, je jejich integrace do společnosti neuskutečnitelná. Ve velké míře pobývají v zemi ilegálně a ocitají se mimo zákon. Možnost zneužití jejich životní situace k radikalizaci a násilí je velmi vysoká.

Každoročně přijímají ekonomicky silné státy, v rámci pomoci, určitý počet migrantů z chudých rozvojových zemí. V celosvětovém měřítku je to ale naprosto zanedbatelný počet. Tito migranti jsou ve velké míře však ti nejvzdělanější a nejaktivnější lidé z těchto zemí. Imigrační systémy lákají především tyto lidi, aby opustili své krajany, kteří se v tomto důsledku propadnou do ještě větší chudoby. Tím v těchto zemích narůstá napětí a riziko, které v extrémní míře může vést až k válečnému konfliktu.

Lokální migrace a sestěhování se týká v rámci České republiky převážně romské populace. V současné době se v České republice důsledkem sestěhování zvyšuje počet sociálně vyloučených lokalit – ghett. Příčin vzniku těchto lokalit je několik – sestěhování chudých rodin do různých lokalit s cenově dostupnějším bydlením, vytlačování

především romských rodin z lukrativních bytů, vznik ubytoven pro neplatiče nájmu. Oprávněné obavy vzniku bezpečnostních rizik v těchto lokalitách vedou, mimo jiné, i k rozšíření protiromských nálad ve společnosti.

Pozitivní diskriminace – rasismus

Jako zvýhodňování jedné skupiny obyvatelstva vůči druhé spojené s chudobou a sociálním vyloučením se v ČR týká z velké části romského etnika. Pomoc, která je chudým a sociálně vyloučeným poskytována, bezpochyby napomáhá začlenění do společnosti. Je-li ale tato pomoc využívána právě romským etnikem, je velkou částí společnosti chápána jako skrytá pozitivní diskriminace. Vede často k pocitu nespravedlnosti, vyvolává značné emoce a v krajním případě vede až k rasové nesnášenlivosti. Této situace a nálad ve společnosti snadno využívají radikální a extremistické skupiny k prosazování svých zájmů, prohlubování rasové nesnášenlivosti vedoucí až k rasismu.³³ Nebezpečnost tohoto rizika se stupňuje snahou některých skupin proniknout jak na politickou, ale i kulturní scénu.

Zneužívání sociálních dávek je v ČR trestným činem. Stát tímto způsobem přichází o stovky milionů korun. Řešení tohoto problému je složité a je doprovázeno častými změnami legislativních norem. K tomuto jevu dochází jak cíleně za účelem obohacení, tak i z důvodu neznalosti zákona, například neuvedením změn pro jejich vyplácení.

Mezi nejčastěji zneužívané, tedy neoprávněně vyplácené dávky, patří příspěvky a doplatky na bydlení. Podpora v nezaměstnanosti je také často zneužívanou pomocí. Zejména tak dochází „prací na černo“ a pobíráním podpory v nezaměstnanosti. Většina takových nepoctivců si neuvědomuje následky svého jednání, které v konečné fázi vede k odebrání těchto dávek, vymáhání škody i tresty odnětí svobody.

Úřad práce ČR dohlíží na oprávněnost vyplácení sociálních dávek. Při podezření z podvodu aktivně spolupracuje s Policií ČR, státním zastupitelstvím a obcemi. Jedním z nástrojů zabránění zneužívání sociálních dávek je účinná kontrola oprávněnosti

³³ PARLAMENTNÍ LISTY.cz. *Pozitivní diskriminace*. [online]. © OUR MEDIA a. s. 2009–2017 [cit. 2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/tagy/pozitivn%C3%AD%20diskriminace>

vypláčení. Tato činnost však vyžaduje, kromě posouzení kritérií, také řadu místních šetření v terénu, což se právě ve vyloučených lokalitách stává velkým problémem.³⁴

Kriminalita

Nejvíce společensky vnímaným bezpečnostním rizikem spojovaným s chudobou a sociálním vyloučením je kriminalita. V úvodu je nutné říci, že chudoba a sociální vyloučení nerovná se automaticky kriminalita. Prokazatelně lze ale doložit nárůst kriminality v sociálně vyloučených oblastech. Tady se míra kriminality pohybuje dlouhodobě nad celostátním průměrem. Většina české populace vnímá vyloučené lokality jako bezpečnostní riziko. Za příčiny lze označit chudobu, zadluženost, závislosti (drogy, alkohol, gamblerství), nemožnost uplatnění v běžném životě.³⁵

V souvislosti s pácháním přestupků a trestné činnosti se o občanech těchto lokalit často mluví jako o „nepřizpůsobivých“. Vznik bezpečnostních rizik se stupňuje mírou společenské exkluze. Na kriminalitu sociálně vyloučených lze nahlížet několika směry. Jako na kriminalitu páchanou sociálně vyloučenými, na kriminalitu páchanou na sociálně vyloučených a v neposlední řadě kriminalitu páchanou zvenčí směrem k sociálně vyloučeným. Tato kriminalita může být páchána jak záměrně, tak i z důvodu nízkého právního vědomí. Mezi nejčastější trestnou činností těchto osob patří majetková trestná činnost (drobné krádeže, vandalismus a podvody). Nezřídka se také vyskytuje násilná trestná činnost. Mezi nejčastějšími přestupky jsou přestupky proti veřejnému pořádku a občanskému soužití.

V rámci mezilidských vztahů dochází mezi sociálně vyloučenými i k násilné trestné činnosti. Domácí hádky a konflikty často vyvrcholí až v domácí násilí, ať už psychického či fyzického charakteru. Velkým nebezpečím je ta skutečnost, že k tomuto dochází skrytě v soukromí, stává se latentní a až na malé výjimky zůstává nepotrestaná.

Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit se ve velké míře sami stávají oběťmi trestné činnosti. Jejich složité životní situace často využívají zejména lichváři, kuplíři, drogoví dealeri a podvodníci. O to nebezpečnější je fakt, že tato kriminalita je ve velké míře

³⁴ IDNES.cz *Zneužívání sociálních dávek* [online]. © 1999–2017 [cit. 2017-1-28]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/zneuzivani-davek-prudce-pribylo-stat-odhalil-podvody-za-100-milionu-1dq-/ekonomika.aspx?c=A160219_152518_ekonomika_pas

³⁵ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Bezpečnost* [online]. © 2017 [cit. 2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

latentní – tedy skrytá, a to především v důsledku nízkého právního vědomí, nebo nedůvěry v instituce obětí trestných činů. Oběti skupin těchto pachatelů se dostávají do koloběhů dluhů v závislosti na lichvářích, drogových dealerech atd. Snaží se nalézt nové zdroje přísunu peněz a dopouští se většinou majetkové kriminality, jako jsou krádeže v obchodech, krádeže kovů, vykrádání automobilů či kapesních krádeží.³⁶

Obyvatelé těchto lokalit využívají situace malého zájmu institucí. Kriminalitu pak páchají s vědomím, že zůstane skrytá a nepotrestaná. Často nevnímají kriminalitu jako něco negativního a nemravného, ale jako zdroj finančních prostředků. Další generace vyrůstající v tomto prostředí přijímá tato jednání už jako standardní normu.³⁷

Jedním z klíčových problémů sociálně vyloučených lokalit je kriminalita mezi nezletilými. Jedná se především o drobnou majetkovou trestnou činnost, jako jsou především krádeže v obchodech, krádeže osobních věcí. K trestné činnosti dochází ve většině případů nabádáním ze strany dospělých, a to především pro beztrestnost těchto mladistvých. Zmírnění této trestné činnosti zcela jistě napomáhá striktní dodržování školní docházky a zapojení mladistvých do volnočasových aktivit.

Problematika drog je také častým a závažným rizikem sociální exkluze. Výroba, distribuce a užívání drog má v tomto prostředí nebezpečně stoupající tendenci. Věková hranice uživatelů drog se snižuje především v důsledku přístupu návykových látek od rodičů k dětem. Často nízká kvalita drog nese zvýšené zdravotní riziko jejich uživatelů.

Také lichva je dlouhodobým a pevně zakořeněným rizikovým jevem v sociálně vyloučených lokalitách. Tento specifický druh kriminality prohlubuje zadlužení a chudobu obyvatel. Odhalování tohoto druhu kriminality je těžko řešitelnou otázkou.

Oběti těchto trestných činů jsou vystavovány fyzickému a psychickému nátlaku. Obavy z tohoto jednání často vedou k neoznámení této trestné činnosti. Obchodování s lidmi a nucená prostituce má v sociálně vyloučených lokalitách mnoho podob a forem. Je páchána latentně a je velmi těžko odhalitelná.³⁸

³⁶ IDENTIFIKACE ZÁSADNÍCH PROBLÉMŮ V OBLASTI SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ. [online]. [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/extremismus-identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx

³⁷ VÝZKUM KRIMINALITY V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALITÁCH NA SOKOLOVSKU, MOSTECKU A V ÚSTÍ NAD LABEM A OKOLÍ. [online]. [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: www.epolis.cz/download/pdf/materials_70_1.pdf

³⁸ PŘEDKLÁDANÁ STRATEGIE BOJE PROTI SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ. [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Strategie_soc_vylouceni.pdf

Jak zde bylo již konstatováno, velkým problémem boje proti kriminalitě v sociálně vyloučených lokalitách, je vysoká latence trestné činnosti. Výraznou pomocí v této problematice jsou asistenti prevence kriminality. Ti se výraznou měrou podílejí na činnosti městské policie. Asistent pochází z prostředí vyloučené lokality a jeho činnost je podřízena strážníkovi, se kterým spolupracuje v úzké součinnosti. Pro dobrou znalost prostředí a mentality obyvatel výrazně napomáhají policii v orientaci v dané lokalitě, usnadňují jejím obyvatelům kontakt s policií, poskytují klientům informace o možných rizicích. Napomáhají výraznou měrou budovat důvěru v policii a instituce. Jsou důležitým článkem v oblasti prevence vzniku bezpečnostních rizik.

Také bezdomovci jsou skupinou jak pachatelů, tak i obětí trestné činnosti. Co se týče trestné činnosti u těchto osob, není nijak závažná, dopouštějí se, až na malé výjimky, pouze drobné majtkové trestné činnosti. Ve větší míře se však dopouštějí porušování obecně závazných vyhlášek měst a obcí, přestupků v oblasti proti majetku, veřejného pořádku a veřejného soužití, přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomaniemi a podobně. Ukládání a vymáhání sankcí za tyto přestupky bývá u těchto osob velmi často jen obtížně vymahatelné.³⁹

Oběťmi trestných činů se stávají bezdomovci především v případě násilných a mravnostních trestných činů. Jedná se ve většině případů o napadení a ublížení na zdraví, ale je zaznamenáno i několik vražd. Tato trestná činnost je mimořádně závažného charakteru a dopouštějí se jí psychicky labilní jedinci s velkou mírou agresivity.

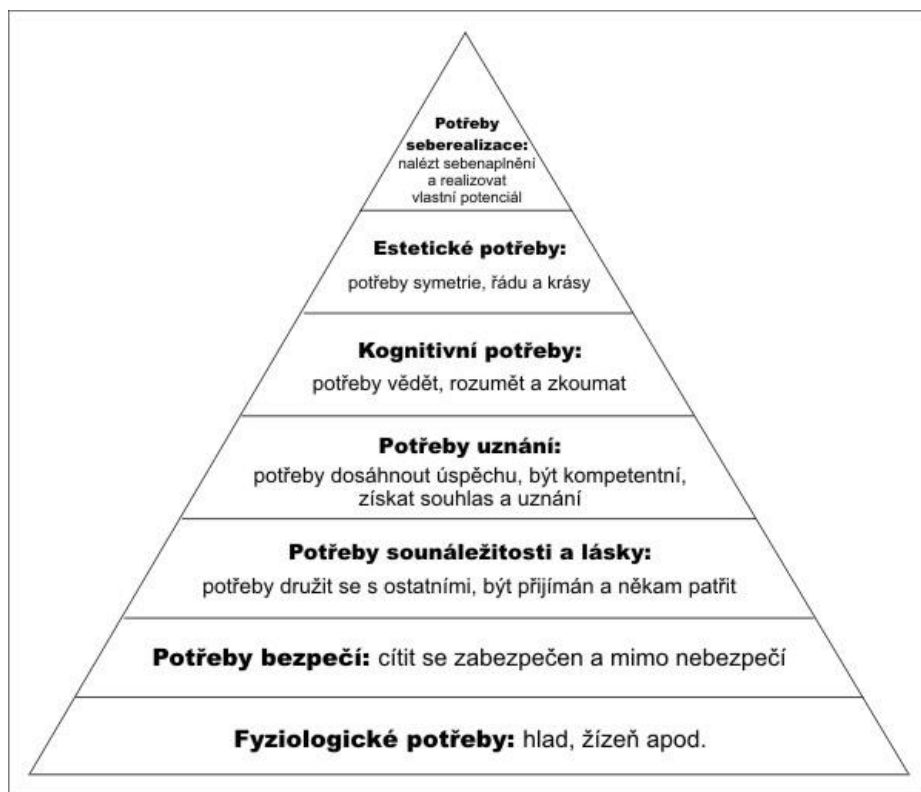
Bezpečnostní rizika jsou společností vnímána velmi citelně. Pocit bezpečí je jedním z měřítek kvality života.

„O uspořádání lidských potřeb si kdysi vytvořil představu americký psycholog Maslow. Podle jeho teorie byly potřeby uspokojovány od nejnmutnějších fyziologických, postupně směrem nahoru až k potřebě seberealizace či sebetranscendence. Potřeby uspořádal do tvaru pyramidy, protože se domníval, že takto vypadá jejich provázanost – věřil, že jedna stojí na druhé a k projevení ‚vyšších‘ potřeb musí být uspokojeny potřeby

³⁹ BEZDOMOVCI A KRIMINALITA. [online]. [cit. 2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.cicar.cz/article/show-article/bezdomovci-a-kriminalita-co-o-ni-vlastne-vime>

,nižší'.⁴⁰ Jak je z níže uvedené pyramidy patrné, potřeba bezpečí je na druhém místě hned za fyziologickými potřebami a zaujímá klíčové postavení v životě.

Obrázek 2: Maslowova pyramida lidských potřeb

Zdroj:⁴¹

⁴⁰ FRANĚK, P. *Filozofie úspěchu* [online]. © 2011–2017 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.filozofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>

⁴¹ Tamtéž.

7 OPATŘENÍ A NÁSTROJE BOJE PROTI SOCIÁLNĚ RIZIKOVÝM JEVŮM

V této kapitole se autorka zabývá opatřeními a nástroji boje proti sociálním rizikům ve společnosti, zejména pak otázkou nezaměstnanosti, která je jednou z klíčových oblastí spojenou s chudobou a sociálním vyloučením.

Řešení otázky chudoby a sociálního vyloučení spadá do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva pro lidská práva. Jako opatření vznikají strategie a akční plány na národní úrovni. Cílem těchto opatření je:

- usnadnění účasti v zaměstnání;
- prevence rizika sociálního vyloučení;
- pomoc nejohroženějším skupinám;
- mobilizace všech stran účastnících se boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení.⁴²

Je důležité připomenout, že pro správnou funkci těchto opatření je zapotřebí bezchybná a aktivní spolupráce mezi státní správou a samosprávami krajů a obcí. Jednou z klíčových oblastí, ve kterých se výrazně projevuje sociální vyloučení, je trh práce. Úřad práce jakožto orgán státní správy MPSV směřuje svou aktivitu k dosažení rovnováhy poptávky a nabídky po zaměstnání na trhu práce.

„Úřad práce České republiky (dále jen „Úřad práce ČR“) je správním úřadem s celostátní působností a je organizační složkou státu. Úřad práce ČR byl zřízen dnem 1. 4. 2011, zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí Úřad práce ČR a je jeho nadřízeným správním úřadem.“⁴³

Organizační struktura Úřadu práce je členěna na generální ředitelství a krajské pobočky. Součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště. Úřad práce je institucí, která je řízena Ministerstvem práce a sociálních věcí. Na starost má agendu zaměstnanosti, výplaty dávek sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, dávek pro

⁴² SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. [online]. [cit. 2017-1-29]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf

⁴³ ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. O Úřadu práce ČR [online]. [cit. 2016-12-26]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

zdravotně postižené a v neposlední řadě poskytuje i příspěvek na péči. Vedle výplaty dávek úřady práce zajišťují uchazečům či zájemcům o zaměstnání bezplatné služby zprostředkování, informační a poradenskou činnost i vhodnou rekvalifikaci. Poradenské i informační služby jsou poskytovány jak fyzickým osobám, tak i zaměstnavatelům. Úřady práce pomáhají ze zákona i zaměstnancům, jejichž zaměstnavatel se ocitl v platební neschopnosti. Zabezpečuje uplatnění nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, poskytuje příspěvky z prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti, vyplácí podporu při rekvalifikaci i podporu v nezaměstnanosti. „Zabezpečuje a podporuje projekty a opatření související s rozvojem lidských zdrojů v oblasti trhu práce včetně účasti na mezinárodních programech a projektech, programech a projektech s mezinárodní účastí a na programech financovaných z Evropských strukturálních fondů a v rámci programu zaměstnanosti a programu Evropské unie, ověřuje nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.“⁴⁴

Právní předpis je zakotven v zákonu č. 435/2004 Sb., ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. „Tento zákon v souladu s právem Evropských společenství upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti.“⁴⁵ Je předpisem dynamickým a od své účinnosti prošel více než desítkou novelizací. Prováděcími předpisy jsou pak vyhlášky, nařízení vlády, sdělení MPSV a další související zákony. Aktivní politika zaměstnanosti má obrovský význam, jelikož omezuje nezaměstnanost a podporuje rovnováhu práce ve státě, proto je jí v následující kapitole věnována pozornost.

7.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti patří k nástrojům státu. Souhrnem opatření směřuje k zajištění maximální možné úrovně zaměstnanosti a pomáhá zmírňovat nepříznivou situaci občanů hledajících nové pracovní uplatnění, a proto je jí v této kapitole věnována značná pozornost.

⁴⁴ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších právních předpisů (zákon o zaměstnanosti) In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, s. 8274. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁵ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších právních předpisů (zákon o zaměstnanosti) In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, s. 8270. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

„Cílem aktivní politiky zaměstnanosti je zpružnit trh práce, odstranit bariéry omezující určité skupiny osob ve vstupu na volný trh práce, přispět ke sladění mezi poptávkou a nabídkou po pracovní síle a její kvalifikaci, aktivizovat skupiny většinově vyloučené z trhu práce a podpora harmonizace rodinného a pracovního života.“⁴⁶

Právo na zaměstnání je zakotveno v zákonu o zaměstnanosti a rozumí se tím právo na zaměstnání fyzické osoby, která může, chce pracovat a o práci se uchází bez ohledu na rasu, jazyk, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, zdravotní stav, věk, pohlaví či barvu pleti. Právo na práci je zakotveno v LZPS a říká, že každý má právo na svobodnou volbu povolání a každý má právo podnikat a získat tak prostředky pro své životní potřeby prací.

Ty občany, jež tohoto práva bez své viny nemohou využívat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajistí.

Úřady práce jsou proto základním článkem, který politiku zaměstnanosti realizuje, jelikož zajišťují služby zaměstnanosti v daném území a plní tak funkci informační, poradenskou, zprostředkovatelskou a podnikatelskou.

Informační funkce – úřad poskytuje aktualizovaný přehled o struktuře nabídek pracovních sil a samotném vývoji na trhu práce v daném území i informace o volných pracovních místech a mzdových požadavcích.

Poradenská funkce – úřad poskytuje poradenství, pokud jde o pracovní uplatnění a rekvalifikace v otázkách právních, psychologických či ekonomických.

Zprostředkovatelská funkce – úřad zajišťuje zprostředkování práce zájemcům či uchazečům o zaměstnání na základě jejich evidence z volných pracovních míst.

Podnikatelská činnost úřadů práce je svým způsobem nejvýznamnější, jelikož se podílejí, a to i finanční účastí, na tvorbě nových pracovních míst u zaměstnavatelů a pracovních příležitostí. Finanční podpora a příspěvek je poskytován těm uchazečům, kteří se rozhodnou pro drobné podnikání, nebo je podpořen příspěvkem i zaměstnavatel, který zajistí odbornou praxi absolventům škol a mladistvým.⁴⁷

Existuje i pasivní politika zaměstnanosti, která je další významnou oblastí realizující státní politiku zaměstnanosti a ve své podstatě tlumí následky nezaměstnanosti, díky

⁴⁶ ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2017-1-23]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhm/apz>

⁴⁷ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 326. ISBN 978-80-7357-585-4.

vyplácení podpor v nezaměstnanosti a podpor v rekvalifikaci. Nezaměstnanému uchazeči je poskytnuta náhrada jeho pracovního příjmu, která slouží jako překlenutí časového období, než si najde nové pracovní uplatnění. Podpora v nezaměstnanosti je vyplácena po určitou dobu a v určité výši, která závisí na předchozím výdělku uchazeče.

7.1.1 Nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti

V této kapitole bude věnována pozornost nástrojům, za pomoci kterých je aktivní politika zaměstnanosti realizována. Jsou jimi:

- rekvalifikace;
- investiční pobídky;
- veřejně prospěšné práce;
- společensky účelná pracovní místa;
- překlenovací příspěvek;
- příspěvek na zapracování;
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Součástí opatření aktivní politiky zaměstnanosti je rovněž:

- poradenství;
- podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením;
- cílené programy k řešení zaměstnanosti.

Rekvalifikaci lze charakterizovat jako získání nové kvalifikace, zvýšení, prohloubení či rozšíření dosavadní kvalifikace, za kterou se považuje i získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala.

Investiční pobídky jsou nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti, kterým se u zaměstnavatele, pokud mu bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky podle zvláštního právního předpisu, hmotně podporuje vytváření nových pracovních míst, rekvalifikace nebo také školení nových zaměstnanců.

Veřejně prospěšné práce (VPP) jsou časově omezené pracovní příležitosti, které jsou zaměřené především na údržbu veřejného prostranství, údržbu a úklidu veřejných budov a komunikací ve prospěch obcí, či ve prospěch státních, nebo jiných obecně prospěšných institucí. Pracovní příležitosti jsou vytvářeny na základě dohody s úřadem práce, přičemž když zaměstnavatel vyhradí pracovní místo, může mu být poskytnut

příspěvek. V případě uplatnění uchazečů o zaměstnání na VPP není podmínkou vysoká kvalifikace. Umožňuje dlouhodobě nezaměstnaným, aby získali pracovní návyky a i po skončení si našli snadněji stálou práci.

Společensky účelná pracovní místa (SÚPM) jsou pracovní místa, která zaměstnavatel vyhraduje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým pracovní uplatnění nelze zajistit jiným způsobem.

Překlenovací příspěvek může úřad práce poskytnout na základě dohody osobě samostatně výdělečně činné (OSVČ), která již není uchazečem o zaměstnání. Příspěvek je poskytován na úhradu provozních nákladů. Je poskytnut za období, kdy vznikly a provozní náklady byly uhrazeny.

Příspěvek na zapracování může být zaměstnavateli poskytnut na základě dohody uzavřené s úřadem práce v případě, že zaměstnavatel přijme uchazeče do pracovního poměru, kterému ÚP věnuje zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání. Zvýšenou péčí se rozumí věk, zdravotní stav, péče o dítě nebo jiné vážné důvody.

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program úřad práce může poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, v případě, že zaměstnavatel přechází na nový podnikatelský program, jelikož při tomto přechodu pak nemůže zajistit pro své zaměstnance práci ve stanovené týdenní pracovní době.

Poradenství je zabezpečováno krajskými pobočkami úřadu práce. Účelem je zjištění kvalifikačních a osobnostních předpokladů u uchazečů či zájemců o zaměstnání, při volbě povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání a vhodného výběru nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, pro volbu přípravy a pro práci s osobami se zdravotním postižením.

Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením – chráněné pracovní místo (CHPM) – příspěvek je poskytován úřadem práce zaměstnavateli, pokud je pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením.

Cílené programy k řešení zaměstnanosti – soubor opatření, která jsou zaměřena na zvýšení možností fyzických osob či jejich skupin, aby se lépe uplatnily na trhu práce. Prostřednictvím cílených programů v oblasti nezaměstnanosti je možné řešit problémy celostátního charakteru, krajského, okresního i obecního.⁴⁸

⁴⁸ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 2017-1-25]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/lbk/kop/liberec/apz>

Všem skupinám, které jsou ohroženy dlouhodobou nezaměstnaností, věnuje ÚP ČR zvýšenou pozornost. APZ efektivně přispívá k zaměstnávání uchazečů prakticky ve všech odvětvích, ale zaměstnanost významně podporují také projekty financované z národních a evropských peněz. Projekty mohou být národní, grantové a regionální. Autorka se v této práci zaměří pouze na regionální individuální projekty, a to v rámci Ústeckého kraje, jelikož je tento region dlouhodobě zatížen vysokou mírou nezaměstnanosti.

Regionální individuální projekty

„Regionální individuální projekty, které realizuje Úřad práce České republiky, Krajská pobočka v Ústí nad Labem, jsou zaměřeny na realizaci regionálních priorit, nebo na řešení regionálních problémů v oblasti lidských zdrojů. Realizace projektů pokrývá území kraje, případně jeho část, a to v závislosti na potřebách jednotlivých lokalit.“⁴⁹

Autorka pokládá za důležité podat přehled o projektu „Odborné praxe pro mladé do 30 let v Ústeckém kraji“, který byl realizován v letech 2013 až 2015 Krajskou pobočkou Úřadu práce České republiky v Ústí nad Labem. Financován byl z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR. Zmíněný projekt řeší spolu s problematikou nezaměstnanosti i problematiku vzdělávání u nejvíce ohrožené skupiny obyvatel. Byl zaměřen na mladé uchazeče o zaměstnání do 30 let věku, kteří byli evidováni na Úřadu práce ČR a měli minimální, nebo žádné pracovní zkušenosti bez rozdílu vzdělání (maximálně však do dvou let odborné praxe u zaměstnavatele). Těmto lidem nabízel projekt možnost získat až roční odbornou praxi, přičemž jim bylo zajištěno jak individuální, tak i skupinové poradenství doplněné v případě potřeby o rekvalifikační kurzy s využitím finanční podpory ve formě cestovného a stravného.⁵⁰

„Cílem projektu bylo pomoci mladým lidem ke zvýšení konkurenceschopnosti na trhu práce získáním profesní praxe, dále prohloubení kvalifikace, odborných dovedností a znalostí vyžadovaných zaměstnavateli s cílem připravit uchazeče o zaměstnání pro konkrétní profesi nebo přiblížit jejich kvalifikaci požadovaným nebo očekávaným

⁴⁹ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 2017-1-28].

Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty

⁵⁰ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Regionální individuální projekty* [online]. [cit. 2017-1-29].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/ukoncene_projekty/regionalni_individualni_projekty/odborne_praxe_pro_mlade_do_30_let_v_usteckem_kraji/zaverecna_zprava.pdf

*potřebám trhu práce a tím podpořit i jejich zaměstnatelnost a celkovou šanci na trhu práce.*⁵¹

Ze závěrečné zprávy na základě statistik kontaktních pracovišť ÚP v Ústeckém kraji je podána úspěšnost tohoto projektu v následujících číslech. Z celkového počtu 2194 zařazených účastníků v projektu se úspěšně podařilo 1741 uchazečů umístit na odbornou praxi. Z toho úspěšně dokončilo odbornou praxi 1344 uchazečů, přičemž 600 uchazečů setrvalo po skončení odborné praxe v pracovním poměru. Předčasně ukončilo odbornou praxi 397 uchazečů.⁵² Z této statistiky vyplývá, že vyšší úspěšnost tohoto projektu byla v oblasti vzdělání, ale ani v oblasti zaměstnanosti není tento výsledek zanedbatelný.

Současně s tímto projektem byla realizována i řada jiných projektů řešících otázku sociálních rizik. Jedním z nich je již také ukončený projekt „Sociálně vyloučené lokality Ústeckého kraje“. Tento projekt měl za cíl podporu sociální integrace a prevenci sociálně vyloučených osob, které žijí ve vyloučených lokalitách, především prostřednictvím aktivit zaměřených na zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce. Jednalo se zejména o uchazeče dlouhodobě nezaměstnané s nízkou kvalifikací.⁵³

I tento projekt nabízel uchazečům, kteří do projektu vstoupili, individuální a skupinová poradenství, motivačně aktivizační školení, rekvalifikace, proplácení cestovného na projektové aktivity, proplácení poplatků za vstupní prohlídky a zprostředkování zaměstnání s cílem pomoci uchazečům prosadit se na trhu práce.

Vzhledem k úspěšnosti těchto regionálních individuálních projektů navazují od roku 2016 nové projekty zaměřené na stejnou cílovou skupinu. Na projekt „Odborné praxe do 30 let v Ústeckém kraji“ navazuje současný projekt „Iniciativa podpory zaměstnanosti mládeže pro region NUTS 2 Severozápad v Ústeckém kraji“. Zmíněný projekt je rozšířen o aktivity zejména řešící problematiku vzdělanosti. Tato aktivita je nabízena uchazečům, kteří ukončili předčasně vzdělávací proces. Za podpory příspěvku na úhradu cestovného, školného, ubytování, nákupu pomůcek do škol a především poskytnutí podpory při

⁵¹ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Regionální individuální projekty* [online]. [cit. 2017-1-29].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/ukoncene_projekty/regionalni_individualni_projekty/odborne_praxe_pro_mlade_do_30_let_v_usteckem_kraji/zaverecna_zprava.pdf

⁵² Tamtéž, s. 10.

⁵³ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Regionální individuální projekty* [online]. [cit. 2017-1-29].

Dostupné z:

http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/ukoncene_projekty/regionalni_individualni_projekty/socialne_vyloucene_lokality_usteckeho_kraje

hledání vhodné školy mohou získat uchazeči potřebné vzdělání, které jim zvýší šanci k získání vhodného zaměstnání.⁵⁴

Práce na zkoušku, která byla pilotní aktivitou již v minulém projektu, je aktivitou, která pomáhá účastníkům při hledání vhodného zaměstnání, kdy si po dobu nejdéle tři měsíců, při maximální polovině stanovené týdenní pracovní doby, mohou účastníci zlepšit svou orientaci na pracovním trhu. Aktivita je vítána jak ze strany zaměstnavatele, kdy si zaměstnavatel uchazeče takzvaně vyzkouší, tak i ze strany uchazeče, kterému jsou tak umožněny pozvolné pracovní návyky. Po absolvování (PNZ) práce na zkoušku je pak možné plynule navázat až na roční odbornou praxi v rozsahu plného pracovního úvazku.⁵⁵

Odborná praxe, jak již bylo zmíněno, umožňuje účastníkům získat až roční odbornou praxi v oboru, který vystudovali, nebo oboru, ve kterém se chtějí v životě uplatnit. Zaměstnavatelé, kteří uzavřou pracovní poměr s uchazeči na odbornou praxi, pak v rámci této uvedené aktivity mají možnost získat měsíční příspěvek na úhradu mzdových nákladů s maximální délkou jednoho roku.

V případě, že zapracování uchazeče na dané pracovní pozici je náročnější, může zaměstnavatel vyčlenit kmenového zaměstnance, který bude na kvalitní zaškolení uchazeče dohlížet. Po dobu zaškolování je poskytnut příspěvek na úhradu mzdových nákladů mentora.⁵⁶

Poslední aktivitou je stáž do zahraničí, která umožňuje uchazečům získat zaměstnání v zahraničí. Za podpory odborných pracovníků mohou uchazeči absolvovat jazykovou

⁵⁴ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 2017-1-28].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty/iniciativa_podpory_zamestnanosti_mladeze_pro_region_nuts

⁵⁵ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online]. [cit. 2017-1-28].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty/iniciativa_podpory_zamestnanosti_mladeze_pro_region_nuts

⁵⁶ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online] [cit. 2017-1-28].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty/iniciativa_podpory_zamestnanosti_mladeze_pro_region_nuts

přípravu a v neposlední řadě jim je poskytnut příspěvek na cestovné a ubytování v zahraničí.⁵⁷

Realizovaným projektem „Společně to dokážeme v Ústeckém kraji“ je projekt, který navazuje na projekt „Sociálně vyloučené lokality“, který je zaměřen na stejnou cílovou skupinu.

Dalším, neméně významným projektem, je projekt „Flexibilně do práce“. Ten řeší zaměstnanost osob, které pečují o závislé členy rodiny, nebo o dítě do 15 let věku, o seniory či zdravotně postižené osoby, kterým je tak znemožněno pracovat na plný úvazek. Zmíněný projekt nabízí flexibilnější formu zaměstnávání, a to prostřednictvím práce z domova, pružné pracovní doby či sdíleného pracovního místa.

Výše uvedené projekty tedy značnou měrou poskytovaly a i nadále poskytují významnou podporu rizikovým skupinám, které jsou na trhu práce znevýhodňovány a poskytují jim tak lepší podmínky pro jejich uplatnění se na trhu práce. Podpora je zde poskytnuta i zaměstnavatelům, kteří pracovní místa pro tyto rizikové skupiny vyčlení a umožní jim tak nepostradatelnou finanční úlevu při zapracování těchto osob.

⁵⁷ INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online] [cit. 2017-1-28].

Dostupné z:

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty/iniciativa_podpora_zamestnanosti_mladeze_pro_region_nuts

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zpracovaná na téma „Nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení jako bezpečnostní riziko společnosti“.

Tuto práci lze považovat jako dílčí nahlédnutí do problematiky nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení z hlediska bezpečnostních rizik, a to sociálních, která přecházejí v rizika bezpečnostní.

V práci byly vymezeny pojmy nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení, jejich příčiny vzniku a některá opatření k jejich potlačení. Informace o těchto skutečnostech v rámci České republiky. Vzniklá bezpečnostní rizika jsou popsána v další navazující kapitole, jejich konkrétní podoba a míra nebezpečnosti pro společnost, zejména pak nejvíce viditelná kriminalita páchaná v sociálně vyloučených lokalitách a v malé míře pak k nahlédnutí do problematiky bezpečnostních rizik spojených s bezdomovectvím.

Jako řešení prevence těchto bezpečnostních rizik autorka v práci poukázala na problematiku nezaměstnanosti, jež je hlavním faktorem, který ovlivňuje chudobu a sociální vyloučení, a tím vznikající bezpečnostní rizika.

V další části práce je věnována pozornost Úřadu práce České republiky jako specializovanému orgánu státní správy, a výrazná pozornost je věnována aktivní a pasivní politice zaměstnanosti, kde jsou podrobně popsány její nástroje a opatření.

Cílem bakalářské práce bylo také seznámit čtenáře s problematikou nezaměstnanosti s uvedením těch, kteří jsou nejvíce na trhu práce ohroženi, ale především informovat o všech možnostech, které by měly vést k efektivní integraci těchto osob do společnosti, a to především v rámci úřadu práce prostřednictvím regionálních projektů v Ústeckém kraji.

V práci je nejvíce věnována pozornost na trhu práce ohrožené skupině mladých uchazečů, či absolventů, kteří nemají žádné, nebo minimální pracovní zkušenosti a návyky. Právě u této ohrožené skupiny shledává autorka jako velmi důležité, aby našli na trhu práce uplatnění.

Ztráta zaměstnání je jedním z životních stresorů, který zasahuje jak do oblastí psychologické, sociální, politické, tak i ekonomické. Nezaměstnaností, chudobou a sociálním vyloučením jsou ohroženy některé skupiny obyvatel více než jiné.

Jak je v práci uvedeno, jedná se především o rizikové skupiny mladých absolventů škol, kde je velmi stěžejní podchytit pracovní adaptaci ihned v prvopočátku.

Proaktivně problematiku zaměstnávání mladých řeší řada projektů. Autorka se v práci zmiňuje o projektu, který je realizován prostřednictvím operačního programu „Zaměstnanost“, a to v rámci Ústeckého kraje.

Zaměření na tento region je nejen z důvodu toho, že je v této oblasti stále značná nezaměstnanost, ale také proto, že autorka v tomto kraji žije a dále proto, že s touto cílovou skupinou pracuje na oddělení projektů EU a o zmíněném projektu může podat relevantní informace. V práci jsou uvedeny výsledky a celkové vyhodnocení uvedeného projektu. Dále jsou popsány aktivity, které pomáhají a upevňují základy uchazečům, aby byli dostatečně nejen motivováni, ale i připraveni se na trhu práce prosadit.

Celkově by se dalo shrnout, že nezaměstnanost se může dotknout každého z nás, ale je důležité, aby byl člověk schopný a ochotný nést odpovědnost za svůj život a nepřenášet tuto odpovědnost pouze na stát. Záměrně je použito slovo „dotknout“ a je tím myšlena nezaměstnanost krátkodobá, při které člověk na danou situaci pružněji reaguje, ať již tím, že si zvýší svou kvalifikaci, nebo především svým přístupem, kterým nedopustí, aby se ocitl na hranici chudoby či na okraji společenského vyloučení. Tím pádem není tak alarmující pro společnost a stát jako nezaměstnanost dlouhodobá.

Nezaměstnanost díky rostoucí ekonomice klesá a na vývoji na trhu práce se pozitivně podílí jak ÚP, tak nástroje APZ, které jsou aktivním partnerem pro všechny uchazeče, kteří se ocitli bez práce. Na druhé straně je potřeba zmínit, že i přes počet volných pracovních míst jsou tito uchazeči z převážné části nekvalifikovaní a dlouhodobě nezaměstnaní. Zmíněným stavem je prohlubován sociokulturní handicap se značnou absencí finanční gramotnosti.

Tímto dochází k vyloučení části populace z participace ve společnosti, který je možno definovat jako „underclass“, v přesném překladu označení jako „podtřídu“ skupin dlouhodobě nezaměstnaných, kteří jsou závislí na státní sociální podpoře.

Ze současného vývoje technologií na trhu práce a tím i více narůstajících požadavků na kvalifikaci s využíváním setrvávajících prekarizací práce lze usoudit, že nezaměstnanost bude stále existujícím jevem, se kterým se společnost bude potýkat.

Stát v rámci své hospodářské politiky reaguje na projevy nezaměstnanosti, jelikož sebou přináší negativní ekonomické, ale i sociální důsledky v životě obyvatelstva. Nelze

však řešit tyto následky pouze sociálními dávkami, ale aktivně napomoci k návratu těchto spoluobčanů na trh práce, jelikož nezaměstnanost, chudoba a následné sociální vyloučení žene mnoho lidí do spirály beznaděje.

Závěrem si položme otázku zpětné vazby směrem k bezpečnostním rizikům. Bylo by hezké uvěřit, že snižující se míra nezaměstnanosti pozitivně ovlivní míru bezpečnostních rizik. Dle statistik to nelze jednoznačně určit, protože boj proti těmto rizikům formou zaměstnanosti je dlouhodobou záležitostí. Je nutné si uvědomit, že nezaměstnanost v nějaké míře vždy ve společnosti bude existovat, je zapotřebí tuto nezaměstnanost snižovat co nejvíce směrem k chudobě a sociálnímu vyloučení. Právě tam lze poukázat na přímou úměru s bezpečnostními riziky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*, Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

HAVLÍK, R. *Aktuální problémy společnosti z pohledu sociologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016. ISBN 978-80-7452-121-8.

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

PRINCOVÁ, K. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. 1. vyd. Olomouc: Caritas, 2012. ISBN 978-80-87623-04-6.

SURYNEK, A. a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1705-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Agentura pro sociální začleňování* © 2017. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-agenture>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Agentura pro sociální začleňování* © 2017. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nastroje-asz>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Bezpečnost* [online]. © 2017 [cit. 2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

ČESKÉ NOVINY. *Pod hranici příjmové chudoby*. [online]. © 12. 05. 2016 [online]. [cit. 2017-2-1]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/csu-pod-hranici-prijmive-chudoby-zije-9-7-obyvatel-cr/1349116>

FRANĚK, P. *Filozofie úspěchu* [online]. © 2011–2017 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.filozofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>

HOLANOVÁ, T. *Aktuálně. cz* [online]. © 1999–2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/kolik-v-cr-pracuje-cizincu-vlastne-nevime-priznavaji-urady/r~97cca5e0f25f11e4994f002590604f2e/>

IDENTIFIKACE ZÁSADNÍCH PROBLÉMŮ V OBLASTI SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ. [online]. [cit. 2017-1-30]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/extremismus-identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx

IDNES.cz *Zneužívání sociálních dávek* [online]. © 1999–2017 [cit. 2017-1-28].
Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/zneuzivani-davek-prudce-pribylo-stat-odhalil-podvody-za-100-milionu-1dq-/ekonomika.aspx?c=A160219_152518_ekonomika_pas

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Měsíční statistika nezaměstnanosti*. [online].
[cit. 2017-1-22]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/download>

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online].
[cit. 2017-1-25]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/lbk/kop/liberec/apz>

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti* [online].
[cit. 2017-1-28]. Dostupné z:
https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/projekty_v_realizaci/regionalni_projekty

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Regionální individuální projekty* [online].
[cit. 2017-1-29]. Dostupné z:
https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/ukoncene_projekty/regionalni_individualni_projekty/odborne_praxe_pro_mlade_do_30_let_v_usteckem_kraji/zaverecna_zprava.pdf

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. *Regionální individuální projekty* [online].
[cit. 2017-29-1]. Dostupné z:
http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/ulk/projekty_esf/ukoncene_projekty/regionalni_individualni_projekty/socialne_vyloucene_lokality_usteckeho_kraje

ODBOR 99. *Životní a existenční minimum* [online]. 28. 11. 2016 [cit. 2017-02-02].
Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>

PARLAMENTNÍ LISTY.cz. *Pozitivní diskriminace*. [online]. © OUR MEDIA a. s.
2009-2017 [cit. 2017-1-28]. Dostupné z:
<http://www.parlamentnilisty.cz/tagy/pozitivni%20diskriminace>

ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrovaný portál MPSV*. [online].
[cit. 2017-2-1]. Dostupné z:
https://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz/2017/01/2017_01_09_tz_nezamestnanost_prosinec_2016.pdf

ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *O Úřadu práce ČR* [online]. [cit. 2016-12-26].
Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrovaný portál MPS* [online].
[cit. 2017-1-23]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhm/apz>

VARIANTY SOCIÁLNÍ EXKLUZE. [online]. [cit. 2017-1-26]. Dostupné z:
<https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/35-socialni-exkluze>

VÝZKUM KRIMINALITY V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALITÁCH NA
SOKOLOVSKU, MOSTECKU A V ÚSTÍ NAD LABEM A OKOLÍ. [online].
[cit. 2017-1-30]. Dostupné z: www.epolis.cz/download/pdf/materials_70_1.pdf

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších právních předpisů (zákon o zaměstnanosti) In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, s. 8274.
Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

SEZNAM ZKRATEK

APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
CHPM	Chráněné pracovní místo
LZPS	Listina základních práv a svobod
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PNZ	Práce na zkoušku
SÚPM	Společensky účelné pracovní místo
UOZ	Uchazeč o zaměstnání
ÚP	Úřad práce
VPP	Veřejně prospěšné práce

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Podíl nezaměstnaných osob k 30. 11. 2016	21
Obrázek 2: Maslowova pyramida lidských potřeb	35

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vendula Jasanská

Obor: Bezpečnostní studia – P171V

Forma studia: kombinované

Název práce: Nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení jako bezpečnostní riziko společnosti

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 41

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 6

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 20

Vedoucí práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.